

HORIZONT 2024/6

Migrációkutató Intézet

Tárik Meszár: [Az asszír, szír és káld keresztények kihívásai Irakban](#)

2024. 05. 07.

Tárik Meszár: Az asszír, szír és káld keresztények kihívásai Irakban

BEVEZETÉS

Irak gazdag történelmi és kulturális örökséggel rendelkezik, és számos vallási és etnikai csoportnak ad otthont. Az országban több vallás is évezredek hagyományokkal bír, köztük a kereszténység, amelynek követői az idők folyamán számos felekezetbe tagozódtak. A 2003-as amerikai intervenciót megelőző időszakban az iraki keresztények viszonylagos békében éltek mindennapjaikat, bár bizonyos korlátozások és diszkriminatív törvények már akkoriban is sújtották őket. Az amerikai beavatkozás és az azt követő politikai változások azonban különösen negatívan érintették a kisebbségi csoportokat. A „nyugati típusú” demokrácia bevezetése és az azt követő instabilitás számos problémát okoztak a közel-keleti országban. Nemcsak a terrrorszervezetek, mint például az al-Káida és az Iszlám Állam alkalmaztak erőszakot, hanem a különböző etnikai és vallási csoportok között is komoly ellentétek alakultak ki vagy erősödtek fel. Esetenként összetűzések robbantak ki, amelyek legfőképpen a nem muszlim csoportokat sújtották. Az ilyen fenyegetések, valamint más társadalmi és gazdasági kihívások jelentős mértékben hozzájárultak az iraki keresztények elvándorlásához. Ez utóbbi okán számos iraki keresztény diaszpóra alakult ki mind az európai, mind az amerikai kontinensen.

Az Irakba való visszatérést különféle tényezők nehezítik, ideértve a biztonsági kockázatokat, a gazdasági nehézségeket és a politikai instabilitást. Emellett a külföldi segítségnyújtásnak fontos szerepe van az iraki keresztények és más kisebbségek életének támogatásában és körülményeik javításában. Különböző szervezetek végeznek segítő tevékenységet Irakban – mint például a Hungary Helps Ügynökség¹ –, amelyek

¹ A Hungary Helps Ügynökség a Közel-Keleten olyan országokban és területeken hajt végre projekteket, mint Irak, Szíria, Jordánia, Libanon, Izrael és Palesztina. A Hungary Helps számos humanitárius és fejlesztési projektet valósított meg Irakban az elmúlt években. Iraki tevékenységük kezdete egészen 2016-ig nyúlik vissza, amikor még az Iszlám Államnak nevezett terrrorszervezet fenyegető jelenléte súlyos terhet rótt a közel-keleti országban élő kisebbségek helyzetére.

ABSZTRAKT

Az elemzés középpontjában az iraki keresztények (azon belül: asszírok, szírek és káldok) jelenkori helyzete áll, különös tekintettel identitásukra, biztonsági helyzetükre és elvándorlásukra. Alapvető cél, hogy első kézből származó, terepkutatáson szerzett információkból vonjunk le következtetéseket életkörülményeikről és kihívásaikról. Éppen emiatt a kutatás során megközelítőleg ötven – online és offline – interjú készítésére is sor került, hogy mélyebb betekintést nyerjünk a vizsgált témakörökbe. A kutatás lényeges kérdései közé tartozik, hogy pontosan kik azok az iraki keresztények, milyen hatással volt életükre az Egyesült Államok 2003-as beavatkozása, és miért tapasztalható populációjuk drasztikus csökkenése az elmúlt évtizedekben?

infrastrukturális és egyéb projekteken keresztül igyekeznek enyhíteni a marginalizálódott csoportok kríziseit és támogatni az ország újjáépítését.

E tanulmány célja, hogy átfogó képet nyújtson az iraki keresztények körülményeiről, és feltárja az elvándorlásuk mögött álló főbb tényezőket. Ezenfelül a nemzetközi segítségnyújtás szerepét és hatékonyságát is bemutatjuk az iraki keresztények és más kisebbségek életének vonatkozásában. Végezetül az iraki keresztény diaszpórák kialakulásának és a hazájukba való visszatérésük akadályainak okaira és következményeire is fény derül. Összesen ötven interjú készült 2022 és 2024 között. A kezdeti szakaszban húsz online, majd nemrégiben egy terepkutatás alkalmával személyesen további harminc beszélgetés zajlott.

MÓDSZERTAN

Az iraki keresztény csoportok sérülékeny helyzetben vannak az országban tapasztalható politikai, társadalmi és gazdasági instabilitás miatt. Annak érdekében, hogy átfogóbb betekintést nyújtsunk a különböző keresztény felekezetekhez tartozók életébe, tapasztalataiba és kihívásaiba, szükségesnek véljük, hogy három főbb módszertani megközelítést alkalmazzunk:

- **Interjúk:** az iraki keresztényekkel folytatott interjúknak köszönhetően megismerhetjük saját narratívájukat a különböző kérdésekkel kapcsolatban, amelyek többek között saját önazonosságukra, történelmi emlékezetükre, migrációs hajlandóságukra összpontosítanak. A velük folytatott beszélgetések annak meghatározásában is segítenek, hogy megtudjuk, hova pozicionálják magukat az iraki társadalmon belül, egyáltalán esetükben mennyire érvényesül az iraki identitás. A személyes és online interjúk továbbá feltárják, hogy a különböző felekezetekhez tartozó egyének miképpen vélekednek saját helyzetükről.
- **Forráselemzés:** kiáltványok és keresztény vallási vezetők nyilvános beszédeinek elemzése révén megismerhetjük e közösségek saját perspektíváit. Az arab világban élő kisebbségekről általában csak a nyugati vagy a muszlim/arab médiából átvett hírek által tájékozódhatunk, ami nem járul hozzá a téma részletes megismeréséhez. Az iraki keresztényektől származó források viszont első kézből szolgáltatnak információt a közösség életéről és kihívásairól. A források elemzése során külön fókuszba állítjuk a káldeus egyház fejének, Louis Raphaël Sako-nak egyes nyilatkozatait, aminek jóvoltából nem csupán a társadalmi, hanem a vallási vonatkozásokkal is foglalkozunk.
- **Másodlagos források vizsgálata:** az iraki keresztények múltja, kihívásai és jelenkori helyzete ritkán vizsgált témák a magyar tudományos életben. Azonban Európában és az Egyesült Államokban számos neves kutató publikálta már az ehhez kapcsolódó kutatásait, különböző szempontokat szem előtt tartva.

E kutatási módszerek alkalmazása lehetővé teszi számunkra, hogy holisztikusabb megközelítést alkalmazzunk az iraki keresztényekkel kapcsolatban, valamint, hogy bemutassuk azokat a társadalmi, politikai és vallási dinamikákat, amelyek az életüket és jövőjüket befolyásolják.

ELMÉLETI HÁTTÉR ÉS HISTORIOGRÁFIA

Az iraki keresztények helyzetével foglalkozó korábbi kutatások és írások számos fontos nézőpontot mutattak be. Ezek többnyire olyan politikai, társadalmi és vallási kérdéseket feszegettek, amelyek hatással vannak ezen közösségek életére és jövőjére.

Például Smith² vizsgálata rámutatott az iraki keresztényekre nehezedő politikai és társadalmi nyomásra, különös tekintettel az 1980-as és 1990-es évek konfliktusaira és az azt követő amerikai invázióra. Smith kiemelte azon erőszakos cselekményeket, üldöztetéseket és kitelepítéseket, amelyek az iraki keresztény közösségeket sújtották.

Baum és Winkler³ a vallási szempontokat, főképp a keleti egyház mezopotámiai jelenlétét vizsgálták a szászánidák, arabok, mongolok, oszmánok korszakában, valamint a 20. században.

Becker⁴ munkája rendkívül fontos betekintést nyújt az asszír nacionalizmus 19. századi feléledésébe, és többek között kitér a szír-arámi nyelv sztenderdizálási folyamataira, a különböző mezopotámiai keresztény felekezetek kialakulására, valamint ez utóbbiaknak a politikai vezetéssel való viszonyára. Chatonnet⁵ kutatása viszont már a nyelvi kérdéseket állítja fókuszba, és a mezopotámiai keresztények által beszélt szír-arámi nyelv jelentőségét vizsgálja a keleti kereszténység szempontjából, továbbá a nyelvhez kapcsolódó írásrendszer fejlődését is részletezi.

Donabed⁶ két kutatásában is fontos kérdéseket feszeget. Kitér az iraki kereszténység mai helyzetére, és legfőképpen az identitással összefüggő kérdéseket taglalja. Munkáiban többször is kiemeli, hogy az Irakban élő keresztény közösségek széttöredezettsége hátráltatja különböző törekvéseiket, például az önrendelkezés kivívását. Dweik és Obaidi⁷ pedig szociolingvisztikai szempontokat tartottak szem előtt, és a bagdadi káld-asszír közösségek nyelvhasználati szokásait és attitűdjeit vizsgálták, aminek érdekében 135 iraki kereszténnyel vettek fel interjúkat.

Filoni⁸ hiánypótló munkájában a mezopotámiai kereszténység teljes történetét feldolgozta, külön kiemelve annak kezdeti periódusát, valamint az asszír keleti egyházban bekövetkező

² SMITH 2007.

³ BAUM – WINKLER 2003.

⁴ BECKER 2015.

⁵ CHATONNET 2011.

⁶ DONABED 2012; DONABED 2015.

⁷ DWEIK-OBAIDI 2014.

⁸ FILONI 2017.

szakadásokat. Hanish⁹ viszont az identitáskérdéseket fejtegette, és a különféle Irakban élő, magukat asszírnak, káldnak vagy szírnek valló csoportokat elemezte, illetve megvizsgálta az egymáshoz, valamint a többségi társadalomhoz való viszonyukat.

Ezen korábbi kutatások különböző perspektívákból vizsgálták az iraki keresztény közösségeket. Viszont, ha csak a biztonsági helyzetükkel kapcsolatos munkákat vizsgáljuk meg, akkor kitűnik, hogy az iraki keresztények helyzete sokszor kiszámíthatatlan és ingatag, és túlélésük és fennmaradásuk érdekében számos kihívással néznek szembe hazájukban.

A KUTATÁS FŐBB KÉRDÉSEI

- Mely egyházak követői találhatók meg Irakban?
- A 2003-as amerikai intervenció előtt hogyan alakult az iraki keresztény kisebbség(ek) helyzete?
- Milyen változásokat hozott a „nyugati típusú demokrácia” iraki megjelenése a keresztények és más kisebbségek vonatkozásában?
- A terrrorszervezetek tevékenysége miképpen érintette a nem muszlim csoportokat?
- Melyek azok a faktorok, amelyek hozzájárulnak elvándorlásukhoz?
- A Hungary Helps Ügynökség milyen típusú tevékenységet végez Irakban?
- Hol alakultak ki iraki keresztény diaszpórák?
- Mi hátráltatja a hazájukba való visszatérést?

KIK AZOK AZ „ŐSHONOS”¹⁰ IRAKI KERESZTÉNYEK?

Az Irakban élő keresztény közösségeket¹¹ számos elnevezéssel illetik. Ezek többsége saját egyházi felekezetük nevéhez köthető, pl. káld, szír, asszír, káldo-asszír, nesztoriánus, jakobita stb. Irakban 14 hivatalosan elismert keresztény egyház működik. A káld katolikusok alkotják a legnagyobb csoportot, ahova az iraki keresztények 80%-a tartozik. Emellett a szír

⁹ HANISH 2008.

¹⁰ „Őshonos” alatt azokat a tanulmányban vizsgált csoportokat értjük, amelyek követői az asszír keleti egyházból származtatják magát. Irakban vannak más felekezetek és csoportok is, amelyek eredete nem vezethető vissza a kereszténység kezdeti periódusához. Például az Irakban élő örmény keresztények az 1915-1918 közötti örmény népirtás elől menekültek Mezopotámiába, és többségük római katolikus vagy keleti ortodox. A pünkösdisták pedig a modern korban jelentek csak meg, akiknek száma elenyésző Irakban. A besorolást tekintve nehézséget jelent a magukat kurdnak vagy arabnak nevező keresztények esete, viszont ők szintén valamelyik, az általunk „őshonosnak” nevezett felekezethez tartoznak.

¹¹ A hagyományok szerint az apostolok legelső térítő missziói Mezopotámia, vagyis a mai Irak felé vezettek. Az Újszövetség ötödik iratában, az apostolok cselekedeteiben azt olvashatjuk, hogy a pünkösdi prédikáció hallgatóságának egy része – akik közül több mint háromezren megkeresztelkedtek – szintén Mezopotámia lakója volt. De nemcsak az apostolok, hanem közvetett módon a zsidók is hozzájárultak a kereszténység iraki terjedéséhez, hiszen az ő jól bejáratott utazási és kereskedelmi útvonalakon keresztül közlekedtek a korai keresztény hittérítők is. De egyes történészek szerint a Palesztinába látogató mezopotámiai zsidó kereskedők és zarándokok közt is voltak, akik hazatérvén Krisztus igéjét kezdték hirdetni.

ortodoxok és a szír katolikusok csoportjai összesen 10, míg az asszír keleti egyház 5%-ukat fedi le. A maradék 5%-on az arab, örmény és kurd keresztények osztoznak.¹²

Ha a vallásban bekövetkezett szakadásokat tekintjük kiindulópontnak, akkor kijelenthetjük, hogy Irakban jelenleg több különböző keresztény csoport is él. Azonban, ha etnikai tekintetben közelítjük meg a kérdést, akkor nyilvánvaló, hogy a rendkívül tagolt iraki keresztény egyházak követői különböznek a muszlim-arab népességtől az eredetük, nyelvük és kulturális sajátosságaik tekintetében. Ezek közül az egyik legfontosabb a nyelvhasználat kérdése, ugyanis az Irak északi részén élő asszír, káld, szír stb. csoportok anyanyelve az arámi nyelv egyik keleti dialektusa, bár nagy többségük arabul is anyanyelvi szinten beszél.

HELYZETÜK A 2003-AS AMERIKAI INTERVENCIÓT KÖVETŐEN

A nemzetközi közvéleményt tekintve általános volt az a vélemény, hogy Szaddám Huszein vezetése alatt az Irakban élő kisebbségek békében és háborítatlanul éltek. Erre leggyakoribb példa, hogy a keresztények egészen magas pozíciókig is eljuthattak (lás: Tárik Azíz, Irak egykori külügyminiszterének és alelnökének példáját), és védve voltak a szélsőségesek támadásaitól. Ez utóbbi felvetés csak részben igaz, mivel vallási alapú üldöztetés valóban nem volt a Bász Párt uralma (ténylegesen 1968-2003) alatt, viszont a másképpen gondolkodókat (legyenek akár muszlimok, akár keresztények) kíméletlenül elnyomták.

A 2003-es amerikai inváziót követő időszak viszont komoly változásokat hozott, ugyanis az elmúlt bő húsz évben megszorodtak a keresztények elleni támadások. Kezdetben ennek egyik oka az volt, hogy Bagdad akkori legbefolyásosabb síta „papja”, Muhammad al-Fartúsi egy nagy visszhangot kiváltó fatvát (nem kötelező érvényű vallásjogi döntés) adott ki, ami többek között az alkohol árusításának betiltását és a nők kötelező fátyolviselését irányozta elő. A helyzet egészen addig fajult, hogy a jellemzően keresztények kezében lévő italboltok egy részét iszlamista szélsőségesek több különböző városban (pl. Bagdad, Baszra és Dohuk) megrongálták és tulajdonosaikat is bántalmazták.¹³ A keresztények emellett hamarosan az iszlamista fegyverese célpontjává váltak, akik azzal vádolták őket, hogy egy „keresztes hadjárat” részeseként kollaborálnak az amerikaiakkal, sőt, valójában ők voltak azok, akik behívták a nyugati erőket Irakba. Helyzetük tovább romlott, mikor 2004-ben az iraki al-Káida színre lépett, majd a terrorszervezetnek hűséget fogadó helyi milíciák „védelmi pénzt” kezdtek szedni a Ramádiban és Mószulban lévő egyházaktól és kereskedőktől. 2006-2007-ben az országban élő etnikai és vallási felekezetek közötti konfliktusok polgárháborús helyzetet idéztek elő, ami hátrányosan érintette a kisebbségeket. Az őket érő támadások és emberrablások, no meg az általánosan romló gazdasági helyzet miatt egyre többen döntöttek a kivándorlás mellett.

¹² LIPORI 2021.

¹³ LACEY 2003.

AZ IRAKI KERESZTÉNYEK JELENKORI HELYZETE

Az 1987-es népszámlálás még 1,4 millió keresztényről számolt be, az iraki Külügyminisztérium becslései szerint pedig 2003-ban megközelítőleg 1 millióra rúgott a számuk.¹⁴ Az amerikai invázió óta eltelt két évtizedben aztán ez az adat 150-200 ezerre csökkent,¹⁵ de hiteles népszámlálás hiányában ez csak durva becslés. A legnagyobb iraki keresztény diaszpórák az Egyesült Államokban (főleg Chicago), az Egyesült Királyságban, Németországban és Svédországban találhatók. A kivándorlás a keresztény közösségek fennmaradása szempontjából súlyos veszélyekkel jár, mivel etnikai, vallási és kulturális azonosságtudatuk a diaszpórákban néhány generáció elteltével meggyengülhet, majd végérvényesen el is tűnhet.

2014-ig, az Iszlám Állam rémuralma¹⁶ előtti időszakban az iraki kisebbségek kivándorlása mögött kisebb mértékben a fent említett atrocitások és nagyobb részt a rossz gazdasági helyzet állt. A munkalehetőségek ígérete, a biztonságos környezetben való családalapítás vágya, valamint a nemzetközileg elismert felsőoktatási intézményekben való továbbtanulás reménye sokakat csábított Nyugatra. Az Iszlám Állam megjelenésével azonban a tét sokak számára a túlélés lett.¹⁷

A terrorszervezet¹⁸ 2017-es visszaszorulása elvileg megnyitotta az utat a keresztények egy részének visszatérése előtt. A belpolitikai bizonytalanság, az általánosan rossz gazdasági helyzet, valamint a munkahelyek és az alapvető szolgáltatások hiánya azonban a többség számára nem teszi vonzóvá a visszatérés lehetőségét. A hazatérők közül sokan azzal szembesültek, hogy idegenek lakják otthonaikat. A problémát súlyosbítja, hogy bizonyos területeken az állami hadsereg helyett külföldi, elsősorban Irán által támogatott milíciák vették át az irányítást. Az iraki vezetés az elmúlt években több alkalommal biztatta arra a lakóhelyüket elhagyni kényszerült keresztényeket (legyenek azok országon belül vagy kívül), hogy térjenek vissza otthonaikba. Ez pozitív fejleménynek tekinthető, de a keresztények közül sokan úgy érzik, hogy az alkotmány megváltoztatása és az állampolgárságon alapuló demokratikus rendszer propagálása híján a környezet még mindig nem alkalmas a biztonságos visszatéréshez.

„Ha nem történik érdemi változás a kormányzat és a társadalom gondolkodásmódjában, valamint a gazdaságpolitika terén, akkor Irak egyik őshonos, több ezer éve a területen élő közössége fog köddé válni” – kongatta meg a vészharangot a káldeus egyház feje.¹⁹ Louis Raphaël Sako bíboros azt is hozzátette, hogy Irak továbbra is *„másodrendű állampolgárokként kezeli a keresztényeket”*, ezért

¹⁴ CSI 2013.

¹⁵ Anton 2020.

¹⁶ Bővebben: DEZSÓ 2021.

¹⁷ N. RÓZSA 2014.

¹⁸ A dzsihadista terrorizmusról bővebben: MARSAI-SAYFO 2021; KMECZKÓ 2023.

¹⁹ YOUTUBE 2023.

sürgősen meg kellene változtatni az alkotmányt annak érdekében, hogy ne a vallási és etnikai hovatartozáson, hanem az állampolgárságon alapuló demokratikus rendszert építsenek ki.

INTERJÚK

Az interjúk lehetővé teszik a kutatók számára az empirikus adatok közvetlen gyűjtését és elemzését. Továbbá lehetőség nyílik az egyéni tapasztalatok, motivációk és nézőpontok feltárására. Ezek az információk mélyebb megértést biztosítanak a vizsgált jelenségekkel kapcsolatban, elősegítve ezzel a kutatási kérdések alaposabb megválaszolását és az elméleti keretek fejlesztését.

Mindezek miatt az iraki keresztény közösség tapasztalatainak és élményeinek feltárása érdekében strukturált interjúk lefolytatására került sor. Az elemzésben ismertetett eredmények egy olyan szélesebb körű kutatás részét képezik, amely során sokkal tágabb spektrumon vizsgáltuk a kérdést, beleértve szociolingvisztikai, vallási és kulturális kérdéseket is. Most viszont három, az elemzés szempontjából releváns témakört mutatunk be:

- az identitással kapcsolatos kérdéseket,
- a 2003-as amerikai intervenció hatásait
- és az elvándorlást.

Az interjúk által betekintést nyerhetünk az iraki keresztény közösség életének különböző aspektusaiba. A beszélgetések alapján kialakult kép segíti a társadalmi és politikai változások hatásainak és következményeinek megismerését.

A kutatás során összesen ötven interjú készült, ami miatt statisztikailag nem tekinthetők reprezentatívnak, ugyanakkor mélyinterjúk révén fontos kvalitatív értékkel bírnak. 2024-ben harminc beszélgetés arab nyelven és személyesen, míg korábban, 2022-ben húsz interjú angol és arab nyelven, online formában, például kérdőívek vagy Skype segítségével került lebonyolításra.²⁰ Az interjúalanyokkal szemben támasztott egyetlen kitétel az volt, hogy Irakban született, vagy Irakból származó keresztény vallásúnak kellett lenniük, tehát felekezeti hovatartozástól függetlenül vehettek részt a beszélgetésben. Ebből kifolyólag Irakból származó, magukat asszírnak (17 fő), szírnek (7 fő) és káldnak (26 fő) nevező személyekkel készítettünk interjúkat. A kutatás szempontjából nem láttuk indokoltnak, hogy csak egy konkrét felekezet követőinek a körülményeit vizsgáljuk, mivel egyik fontos célunk annak kiderítése volt, hogy milyen mértékű az iraki keresztények megosztottsága a különböző kérdések tekintetében. Emellett az identitással kapcsolatos kérdéseket illetően sem kaptunk volna átfogó képet, ha csak egy közösségre fókuszáltunk volna.

²⁰ Az interjúk kiértékelésekor résztvevők kérésére nagy hangsúlyt fektettünk a teljes anonimitásra.

A beszélgetések elsődleges célja annak feltárása, hogy miképpen azonosítják magukat az iraki keresztények, milyen biztonsági aggályok merülnek fel köreikben, és hogyan tekintenek az elvándorlásra, valamint a visszatérés lehetőségére. Emellett a válaszok számszerűsítésére is törekedtünk, ami megkönnyíti a trendek azonosítását, valamint objektív és mérhető eredményekkel szolgál.

A konkrét kérdések:

- Mely elnevezés fedí le az őshonosnak tekinthető iraki keresztényeket?
- Az „asszír” elnevezés önálló etnikumot jelöl?
- A 2003-as amerikai intervenció milyen hatással volt helyzetükre?
- Melyek azok a faktorok, amelyek hozzájárulnak elvándorlásukhoz, és mi hátráltatja a hazájukba való visszatérést?

Az identitással kapcsolatos kérdések

Az identitással kapcsolatos kérdések fókuszában az iraki keresztények identitásmegőrzésének és felvállalásának kihívása állt. Analízis alá került, hogy miképpen élik meg keresztény hitüket és hogyan őrzik meg kulturális örökségüket egy olyan társadalomban, ahol a nem muszlim vallási és nem arab etnikai csoportok helyzete sokszor marginális. Központi kérdés volt, hogy milyen jelentőséggel bír számukra a vallási és kulturális örökség átadása, továbbá hogyan kezelik az esetleges identitásbeli konfliktusokat vagy kihívásokat. Az interjúk rávilágítottak arra is, hogy létezik-e olyan elnevezés, ami az összes Irakban élő vagy onnan elvándorolt keresztényre vonatkozik. A válaszokból megállapítható, hogy nincs olyan egységes elnevezés, amely mindenki számára elfogadható lenne. Egyesek magukra, mint az ország állampolgáira utaltak (iraki), míg mások identitásukat saját nyelvük (szír), vallásuk (keresztény), vagy felekezetük (káld, asszír, szír, asszír/szír/káld) határozza meg.

1. kérdés: Mely elnevezés fedí le az őshonosnak tekinthető iraki keresztényeket?

Az e kérdésre adott válaszokkal²¹ kapcsolatban elmondható, hogy míg egyes interjúalanyok vallási alapon közelítették meg a kérdést, addig mások etnikai aspektusból.

Öt lehetséges válasz közül lehetett választani²²:

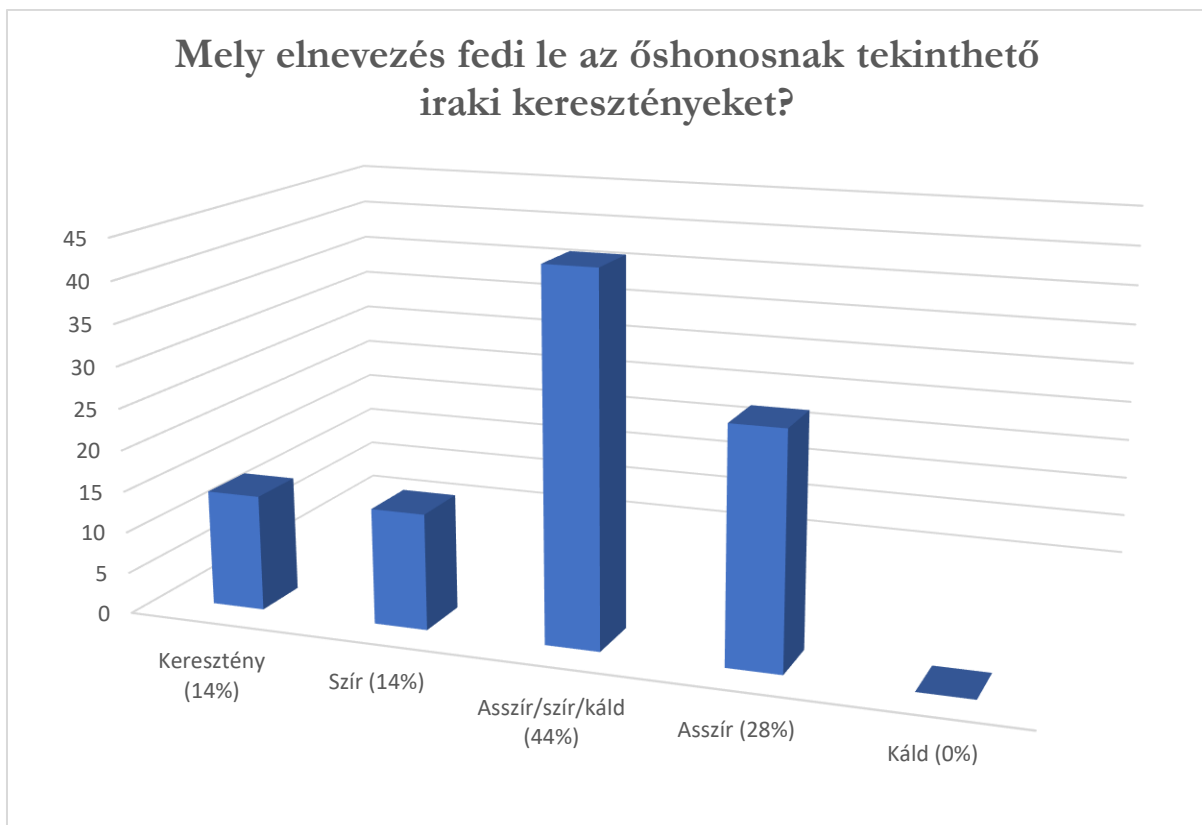
1. Keresztény
2. Szír

²¹ A válaszokra jelentős befolyást gyakorolt a válaszadó felekezeti hovatartozása, azonban ahogy már említettük, nem csoportosítottuk a válaszokat a különböző felekezetek szerint.

²² Bizonyos kérdéseknél rögzített válaszok közül lehetett választani, emellett egyes esetekben kategorizáltuk az interjúalanyok által elmondottakat, vagy a leginkább hangsúlyos gondolatukat vettük alapul. Az éppen használt módszer mindegyik kérdés feldolgozásakor feltüntetésre került.

3. Asszír
4. Káld
5. Asszír/szír/káld

A válaszadók 14%-a szerint csak a keresztény szó az elfogadható megnevezés. 14%-uk jelölte meg a szír elnevezést, és 28%-uk az asszírt. Legtöbben viszont az asszír/szír/káldot jelölték meg, ami a válaszok 44%-át jelenti ebben az esetben. Érdekes, hogy a káld elnevezést önmagában senki sem említette, mivel az csak a vallási felekezetre utal.

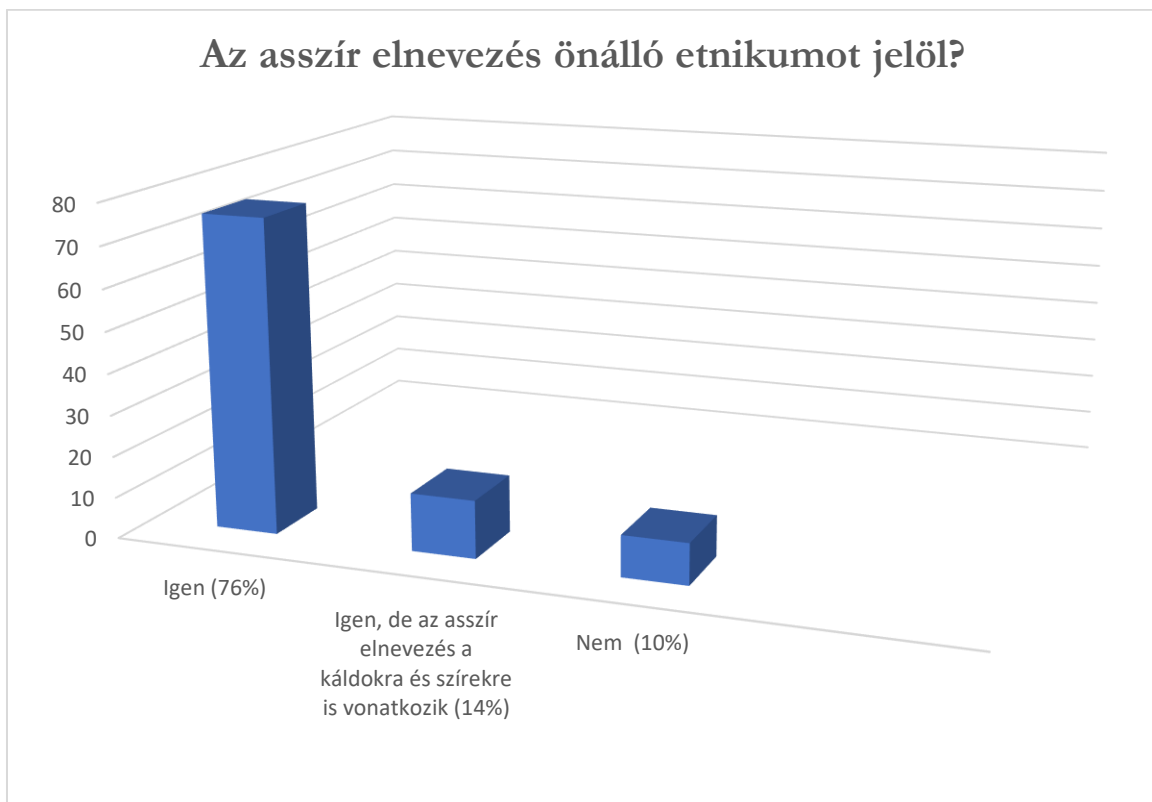
2. kérdés: az „asszír” elnevezés önálló etnikumot jelöl?

Mind a tudományos életben, mind helyi szinten gyakorta vitát vált ki az asszírnak, mint etnikum megnevezésének a gyakorlata. A magukat asszírnak nevező populáció az ősi asszír keleti egyház leszármazottjaiként tekint magára, akik a történelem során üldöztetéssel, kényszermigrációval és a perifériára szorultsággal szembesültek, valamint a 19. századtól kezdve az önrendelkezésért folytatott harc is megjelent köreikben. Az asszír népnév használatával kapcsolatban azonban még az interjúk során is merültek fel kritikák. Főképpen a káldok szerint ezen elnevezésen keresztül egy bizonyos identitást erőltetnek rá másokra, ami olykor feszültségekhez vezet az egyes iraki keresztény csoportokon belül és azok között is. Egyes vélemények szerint egy minden iraki keresztényt lefedő elnevezés hiányában az érdekképviselőjükön csorba esik, és ellehetetleníti az autonómia-törekvéseket is.

Három lehetséges választ soroltunk fel:

1. Az asszír elnevezés egy önálló etnikumra vonatkozik
2. Ez az elnevezés a szírekre és káldokra is vonatkozik
3. Az asszír elnevezés nem jelöl önálló etnikumot

A válaszok 76%-a szerint az asszír elnevezés egy különálló etnikumot jelöl, és nem csak a vallási felekezet megnevezésére szolgál. Emellett az interjúalanyok 14%-a választotta azt a lehetőséget, hogy ez az elnevezés a szírekere és a káldokra is vonatkozik, valamint 10%-uk szerint az asszír szó nem jelöl különálló etnikumot.

A 2003-as amerikai intervenció

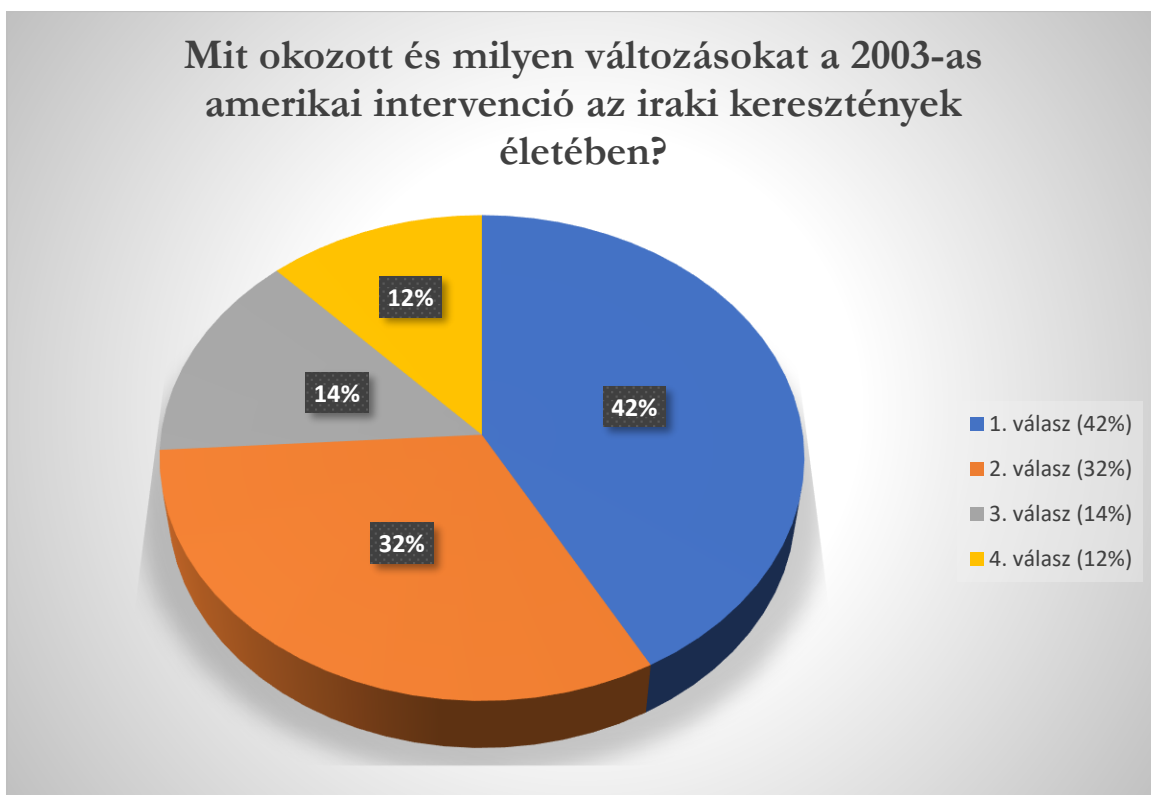
A 2003-as amerikai intervenció a mai napig érezteti hatását a közel-keleti országban, ezért a kutatás szempontjából alapvető fontosságú volt annak feltérképezése, hogy ez a beavatkozás miként érintette és változtatta meg az iraki keresztény közösség életét és helyzetét, valamint miképpen hatott a 21. századi Irak politikai és társadalmi folyamataira.

3. kérdés: A 2003-as amerikai intervenció milyen hatással volt helyzetükre?

Hangsúlyozandó, hogy e nyitott kérdésre sok különböző, de kizárólag negatív hangvételű, az USA beavatkozását kritizáló válasz érkezett. Ezeket négy kategóriába soroltuk aszerint, hogy a következményekkel kapcsolatban mit emeltek ki leginkább:

1. Az USA beavatkozása olyan következményeket vont maga után, ami miatt a keresztények nagy része elvándorolt;
2. Az országban maradt keresztények több, az intervenciót követően kialakult problémával szembesültek, amelyeknek hatásait a mai napig szenvedik;
3. Az USA „bejövetelét” követően a keresztények elvesztették szülőhazájukat;
4. Az Egyesült Államok intervenciója hozzájárult marginalizálódásuk fokozódásához.

Az első kategória érte el a legmagasabb százalékot, ugyanis a válaszadók 42%-a szerint a keresztények nagyobb része elhagyta Irakot. A válaszadók 32%-a a második kategóriába tartozik, ugyanis szerintük az amerikai intervenció negatív hatásai a mai napig megmutatkoznak. Az interjúalanyok 14%-a a harmadik kategóriába került, mivel narratívájuk szerint a beavatkozás következményeként szülőhazájukat elvesztették. A legkisebb csoportot (12%) azok képviselték, akik szerint a 2003-as események még inkább a perifériára lökték az Irakban élő keresztényeket.

Az elvándorlás problémája

Az elvándorlás témaköre gyakori beszédtemát szolgáltat az Irakban élő keresztények (és muszlimok) körében. Az interjúk során tehát szóba került a biztonsági helyzet és az esetleges elvándorlás okai is. Az országot elhagyók a és elhagyni szándékozók többnyire a gazdasági problémákat, a politikai instabilitást, a leromlott infrastruktúrát, az ismétlődő konfliktusokat vagy más, fenyegető veszélyeket említették meg. Az iraki keresztények számára a biztonság hiánya egyre nagyobb problémát jelent, különösen azután, hogy számos

atrocitás és erőszakos cselekedet érte őket az elmúlt évtizedben. Sokan úgy érzik, hogy bár most ebben a tekintetben egy nyugodtabb periódus zajlik, mégsem garantált számukra a biztonság az országban, ami miatt az emigráción gondolkodnak. Egyesek úgy vélik, hogy ez utóbbi az egyetlen módja a jobb életkörülmények biztosításának, míg mások szilárdan kötődnek hazájukhoz és nem szeretnének elköltözni. Amikor az országot elhagyók visszatérésének elmaradása került szóba, akkor szintén ugyanezen problémák merültek fel, és főképp a gazdasági lehetőségek hiányát emelték ki.

4. kérdés: Melyek azok a faktorok, amelyek hozzájárulnak elvándorlásukhoz, és mi hátráltatja a hazájukba való visszatérést?

A továbbiakban az e nyitott kérdésre adott válaszokból ismertetünk néhányat:

- „Az üldöztetés miatt hagyják el sokan az országot. Kevesen térnek vissza, mert instabilitás uralkodik a régióban, valamint sokan már megalapozták életüket egy másik országban.”
- „Az emberek nem rendelkeznek a legalapvetőbb jogokkal sem, olyanokkal, amelyek minden emberi lényt megilletnek. Kevesen térnek vissza, mert esélyük sincs munkát találni.”
- „Azért nem térnek vissza sokan, mert olyan életet akarnak élni, ami külföldön van, beleértve a bulikat, ruhákat és olyan dolgokat, amelyek Irakban nem megengedettek. Kevesen térnek vissza, mert nem fogadják el azt az életmódot, ami a hazájukban van.”
- „Az emberek a háborúk, az etnikai és vallási üldöztetések, valamint a kulturális és politikai szabadság hiánya miatt hagyják el Irakot. A biztonság hiánya miatt kevesen térnek vissza, valamint a gyenge politikai befolyás is hozzájárul ehhez.”
- „Az üldöztetés és az asszírok nemzeti jogainak elfojtása miatt menekül el Irak egyetlen őslakos népe. Kevesen térnek vissza, mert nincs biztonság, és nincs érdekképviselő, és nincs egy olyan régió vagy terület, amit az asszírok saját otthonuknak nevezhetnének, és saját védelmük alatt állna.”

KONKLÚZIÓ

A mezopotámiai keresztények helyzetének áttekintése után egyértelművé vált, hogy történelmük folyamán a velük való bánásmód mindig az éppen regnáló hatalomtól függött. A múltbeli események vizsgálatát követően kijelenthető, hogy nem lehet általános véleményt adni a mezopotámiai keresztények múltbeli helyzetéről, ugyanis bizonyos időszakokban toleranciával viseltettek irántuk és támogatást élveztek, míg máskor üldöztetésnek voltak kitéve.

A jelenkori helyzet megértéséhez kiemelten fontos annak felismerése, hogy az Egyesült Államok 2003-as iraki beavatkozása gyökeres változásokat hozott, és meghatározó fordulópontot jelentett az iraki keresztények életében. Az intervenciót követő káosz és instabilitás lehetővé tette különböző terrorszervezetek, mint például az al-Káida és az Iszlám Állam térnyerését az országban.

Az iraki keresztényekkel folytatott interjúk során a közösségeik elvándorlásának okait elemezve kiderült, hogy a gazdasági lehetőségek hiánya és a keresztények lakta települések infrastrukturális hiányosságai jelentős mértékben hozzájárulnak emigrációjukhoz. Emellett a terrorszervezetek fenyegetése és újbóli felemelkedése is komoly aggodalomra ad okot a keresztény közösség tagjai számára.

Mindezeket figyelembe véve levonható az a következtetés, hogy a bizonytalanság és a fenyegetettség érzése meggátolja őket abban, hogy visszatérjenek saját otthonaikba és újraépítsék közösségeiket. Nem meglepő tehát, hogy a biztonságos környezet megteremtése és a gazdasági lehetőségek biztosítása nélkül a visszatelepülésük is rendre elmarad.

IRODALOMJEGYZÉK

ANTON, Emil (2020): *Mesopotamia: The Iraqi Story of Civilization and Christianity*. Helsinki: Kirjapaja.

BAUM, Wilhelm – WINKLER Dietmar W. (2003): *The Church of the East: A Conise History*. London: Routledge.

BECKER, Adam H. (2015): *Printing the Living Word: Moral Reform and the Awakening of Nation and Self (1841–70)*. Chicago: The University of Chicago Press. DOI: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226145457.003.0004>

CHATONNET, Françoise Briquel (2011): *Syriac as the Language of Eastern Christianity*. In: WENINGER, Stefan (ed.): *The Semitic Languages. An International Handbook*. Berlin and Boston: Walter de Gruyter GmbH & Co. 652-657.

CSI (2013): Iraqi Christians Statistics. Christian Solidarity International. Forrás: <https://csi-usa.org/saveiraqichristians/statistics.html> (Megtekintve: 2024.04.17.)

DARYAEE, Touraj (2009): *Sasanian Persia: The Rise and Fall of an Empire*. London – New York: I. B. Tauris.

DEZSŐ, Tamás (2021): *Foreign terrorist fighters in the Islamic State*. In: MARSAL, Viktor (szerk.): *Terrorism 3.0: Current Security Challenges and Prospects*, Budapest, Magyarország: Századvég Kiadó, Migrációkutató Intézet, pp. 19-102.

DONABED, Sargon (2012): Rethinking Nationalism and an Appellative Conundrum: Historiography and Politics in Iraq. *National Identities*, Volume 14, Issue 2, 2012, 115-138, DOI: 10.1080/14608944.2011.646973

DONABED, Sargon George (2015): *Iraq and the Assyrians in the Twentieth Century*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

DWEIK, Bader – OBAIDI, Tiba A. (2014): Language Contact, Use and Attitudes Among the Chaldo-Assyrians Of Baghdad, Iraq: A Sociolinguistic Study. *Journal of Advances in Linguistics*. Vol. 3, No. 3, 219-232. DOI: 10.24297/jal.v3i3.5212.

FILONI, Fernando Cardinal (2017): *The Church in Iraq*. (ford. Condon, Edward) Washington, D.C.: The Catholic University of America Press.

HANISH, Shak (2008): The Chaldean Assyrian Syriac People of Iraq: An Ethnic Identity Problem. *Digest of Middle East Studies* 17. 32-47.

KMECZKÓ, Sára (2023): *A džsihád interpretációjának változása a szélsőséges iszlamista szervezetek ideológiájában – II. rész*. Biztonságpolitika.hu, 2023. szeptember 27. Forrás:

<https://biztonsagpolitika.hu/elemzesek/dzsihad-interpretacio-ii-resz> (Megtekintve: 2024.04.21.)

LACEY, Mark (2003): *After the War: Vigilantes; Iraq's Liquor Trade Becomes A Casualty of Postwar Chaos*. The New York Times, 2003.05.24. Forrás: <https://www.nytimes.com/2003/05/24/world/after-the-war-vigilantes-iraq-s-liquor-trade-becomes-a-casualty-of-postwar-chaos.html> (Megtekintve: 2024.04.16.)

LIPORI, Michele (2021): *A Complex Mosaic: The Main Christian Denominations in Iraq*. Confronti World, 2021. április 29. Forrás: <https://confrontiworld.net/2021/04/a-complex-mosaic-the-main-christian-denominations-in-iraq/> (Megtekintve: 2024.04.20.)

MARSAI, Viktor – SAYFO, Omar (2021): *Húsz év után – a dzsihádisták terrorizmus helyzete 2021-ben*. *Horizont 2021/14*. Migrációkutató Intézet. 1-13.

N. RÓZSA, Erzsébet: *Az Iszlám Állam előretörése Irakban és az amerikai válaszcsepások*. *NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont*. Elemzések, 2014/14.

SMITH, Jane I. (2007): *Muslims, Christians, and the Challenge of Interfaith Dialogue*. Oxford: Oxford University Press.

WIDENGREN, Geo (1987): *Āšōristān*. In: Yarshater, Ehsan (ed.): *Encyclopaedia Iranica*, II/8. London: Routledge & Kegan Paul.

YOUTUBE (2023): *لويس ساكو: واقع المسيحيين في العراق مرير ونرفض أن نكون مواطنين من الدرجة الثانية* [Louis Sako: *Az iraki keresztények valósága keserű, és visszautasítjuk, hogy másodosztályú állampolgárok legyünk*]. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=TupfEPe-b-Y> (Megtekintve: 2024.04.16.)

HORIZONT ELEMZÉSEK

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

Szerkesztés és tördelés: Györgyi Dominika Zita

Lektorálta: Dr. habil. Marsai Viktor

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

Az elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Migrációkutató Intézet álláspontjának.

© Tárík Meszár, 2024

© Migrációkutató Intézet, 2024

ISSN 2677-1780